

Keynote Women and Water, 17 mei 2025

Het belang van diversiteit in de waterwereld

Hallo allemaal, ik ben Veerle Slegers en ik ben directeur van Emancipatie Expertise Centrum Feniks. Daarnaast ben ik Algemeen Bestuurder van waterschap de Dommel in Midden- en Zuidoost-Brabant, namens de partij Water Natuurlijk. Ik was hiervoor vicefractievoorzitter in Provinciale Staten van Brabant en fractievoorzitter in de gemeenteraad in Tilburg, en ik heb een internationale achtergrond.

Ik zal dan ook eerst proberen de brede mondiale context te schetsen van de redenen waarom we hier vanmiddag bij elkaar zijn, en daarna zoom ik even in op de situatie in Nederland, als voorzetje voor de paneldiscussie.

De helft van de wereldbevolking is vrouw. Volgens onderzoek van de Wereldbank in 2019 zijn vrouwen echter in de watersector sterk ondervertegenwoordigd: Minder dan 20% van professionals in water en sanitatie-voorzieningen is vrouw.

Vrouwen in water: Wel voorop, niet aan de knoppen

Vrouwen hebben daar wél een grote impact op: Ze zijn leidend in initiatieven voor toegang tot schoon water en betere sanitaire voorzieningen en ze promoten duurzaamheid. Er zijn vrouwelijke wateringenieurs en beleidsmakers en vrouwen spelen sowieso een essentiële rol binnen families en gemeenschappen. In heel veel regio's met een beperkte basisinfrastructuur en weinig publieke voorzieningen in bijvoorbeeld rurale gebieden van veel landen in Afrika en delen van Azië zijn vooral vrouwen en meisjes de zoekers en halers van water zowel als de voedseltelers voor de eigen familie en gemeenschap. Dat zijn niet mannen, die houden zich meestal bezig met commerciële agrarische productie. Toch hebben veel vrouwen te maken met gender bias (vooroordelen en discriminatie dus) en een scheve balans tussen formeel werk en het andere deel van hun leven. En op hun dagelijkse waterexpedities hebben vrouwen en meisjes te maken met ongewenst en grensoverschrijdend gedrag en zelfs geweld door mannen. Altijd al, en zeker nu in deze mondiale klimaatcrisis kost het meisjes bijvoorbeeld vaak zoveel tijd om water te vinden

en te halen, dat ze niet kunnen spelen of naar school gaan. Zo wordt ook hun toekomstperspectief ernstig beperkt. <https://iwa-network.org/empowering-women-in-water-leadership-challenges-and-the-path-forward/> Programma's van instituties als De Wereldbank en de Verenigde Naties in landen als Marokko, Pakistan, Burkina Faso, El Salvador helpen vrouwen hun praktische wateroplossingen implementeren en vrouwen op leidende posities te krijgen.

Vrouwen het eerst en hardst getroffen door de klimaatcrisis

Dat dat ontzettend hard nodig is, wordt onderstreept door de realiteit dat vrouwen en meisjes het eerst en het hardst worden getroffen door de klimaatcrisis: Droogte, natuurbranden en overstromingen veroorzaken voedselschaarste en armoede, en dat is weer een voedingsbodempotentialiteit voor gewapende conflicten en oorlogen. Geweld tegen vrouwen en onderdrukking: Vlucht, migratie, ontberingen onderweg, ongastvrije of zelfs vijandige behandeling in de landen waar ze naartoe vluchten.

Terwijl vrouwen een cruciale rol spelen in het gebruik en beheer van water, het beschermen van hun milieu en het bedenken van slimme oplossingen om zich aan te passen aan klimaatverandering, hebben zij door beperkende genderrollen en sociale normen vaak geen toegang tot relevante besluitvorming, kapitaal, technologie, of informatie. De formele controle over natuurlijke hulpbronnen, inclusief landtitels en vrije en veilige toegang tot water, is veelal in handen van mannen. En in de politiek en besluitvormingsprocessen op alle niveaus zijn vrouwen vaak niet of zwak vertegenwoordigd. Dit ontnaemt vrouwen niet alleen hun rechten, op deze manier gaan ook cruciale kennis en innovatieve oplossingen voor duurzaam waterbeheer en klimaatadaptatie verloren.

<https://www.bothends.org/nl/Actueel/Nieuws/Het-belang-van-genderperspectief-in-het-Nederlands-waterbeleid/>

Meer vrouwen betrekken bij vredesprocessen: Sneller en betere oplossingen

En nog een cruciaal feit: Het lijkt wel alsof er door de wereldwijde economische ordening, alle geopolitieke polarisatie en de klimaat- en biodiversiteitscrisis steeds meer escalerende conflicten ontstaan. Uit onderzoek in opdracht van het Europees Parlement blijkt dat onderhandelingen over oplossingen waar vrouwen betrokken zijn vaker tot een vredesovereenkomst leiden en dat een vredesovereenkomst waarbij alle genders zijn betrokken, duurzamer is. Een groter deel van de samenleving is dan immers vertegenwoordigd en kan

besluiten rond politieke inspraak, ontwapening, gerechtigheid en verzoening mee vormgeven.

De meerwaarde van vrouwen in de waterwereld

Dan ga ik een cliché noemen, omdat soms cliché's ook waar zijn: Vrouwen zijn vaak empathischer, hebben vaker meer oog voor de noden in hun omgeving dan mannen. En ze zijn ook vaker bereid om verder te kijken dan hun eigen belang en dat van hun naasten. Overigens ben ik niet de enige die dat denkt: Wageningen Universiteit sprak met <https://edepot.wur.nl/585387> zowel mannelijke als vrouwelijke waterprofessionals over de hele wereld. vertelden dat vrouwen betere luisteraars zijn. Vrouwen worden over het algemeen beschouwd als zorgzamer en minder egoïstisch, en meer bereid om compromissen te vinden en te accepteren. Mannen worden over het algemeen beschouwd als meer confronterend, competitief en bereid om conflicten aan te gaan om hun zin te krijgen.

Dergelijke stereotypen beïnvloeden gedrag: deelnemers aan wateronderhandelingen gaven aan dat sessies met vrouwen meer coöperatief waren – niet vanwege het gedrag van de vrouwen, maar omdat hun aanwezigheid de betrokken mannen beleefder en minder confronterend maakte. Een vrouwelijke directeur op het waterdepartement van het ministerie van Landbouw in Namibië merkt op dat verzoeken om een eenvoudige verduidelijking tijdens een onderhandeling ertoe kunnen leiden dat mannelijke collega's lange monologen beginnen. Ze deelt dat ze het idee heeft dat sommigen denken dat ze watermanagement niet begrijpt omdat ze een vrouw is. Maar in mijn ervaring hoeven we niet naar Namibië voor *mansplaining* en hele lange mannenmonologen.

Kennishiërarchie benadeelt vrouwen

Wat de Wageningen-onderzoekers ook constateerden, is de sterke kennishiërarchie in de watersector, ook op het snijvlak van discipline en gender. Hydrologen en ingenieurs – vaak door mannen gedomineerde vakgebieden – worden vaak beschouwd als belangrijker en deskundiger op het gebied van water dan biologen, advocaten of geografen – vakgebieden waarin vrouwen vaker voorkomen.

Gender-gerelateerde ongelijkheden zitten diep verankerd in politieke en economische systemen en inclusiviteit vraagt dus om een concrete aanpak en een lange adem. Want veranderingen hierin stuiten vaak op weerstand: het actief waarborgen van de rechten en kennis van diegenen die minder toegang tot macht hebben, kunnen direct conflicteren met gevestigde belangen.

Mannen hebben een grotere ecologische voetafdruk dan vrouwen

Nog een feit: Vrouwen zetten de verwarming misschien over het algemeen wat hoger en douchen langer dan mannen. Maar gemiddeld zijn mannen slechter voor het milieu. Ze eten meer vlees en rijden vaker auto, en in milieuvriendelijker auto's. Vrouwen zijn over het algemeen ook meer milieubewust dan mannen. Mannen recyclen minder vaak, kopen minder vaak milieuvriendelijke producten en maken zich minder druk over energie of waterverspilling.

Stereotiepe genderopvattingen

Ook het vooroordeel dat klimaatontkenners meestal van het mannelijke geslacht zijn lijkt te kloppen. Uit een onderzoek van de Oklahoma State University (VS) bleek bijvoorbeeld dat 29,6 procent van de conservatieve witte mannen niet in de opwarming van de aarde geloofde tegenover 14,9 procent van de conservatieve witte vrouwen. En dan kom je op een belang: Mannen hebben veel meer te verliezen door milieumaatregelen (autorijden en vlees eten zijn vooral mannelijke hobby's), vermoeden sociologen. Maar wat waarschijnlijk nog veel meer een rol speelt, is juist dat beeld dat milieubewustheid vooral iets voor vrouwen is. Afval scheiden, milieuvriendelijk afwasmiddel kopen en vegetarisch eten wordt gewoon niet zo heel erg stoer gevonden. Dat gevoel komt voort uit traditionele stereotiepe opvattingen over gender en rolverdeling.

In experimenten van de Amerikaanse Utah State University bleek dat iemand die een canvas tasje gebruikte bij het winkelen in plaats van een plastic tasje door zowel mannen als vrouwen als vrouwelijker werd gezien. Ook zeiden de proefpersonen zich vrouwelijker te voelen als ze iets goeds deden voor het milieu. En volgens deze wetenschappers zou dat alleen al een reden zijn voor veel mannen om het niet te doen. Net zomin als ze gezien zouden willen worden met een kleurige cocktail of een latte sojamelk op een terrasje.

- Nederlandse mannen eten gemiddeld 115 gram vlees per dag, vrouwen gemiddeld 81 gram.
- Van de Nederlandse mannen bezit 63 procent een auto, van de vrouwen 36 procent. (CBS, 2016)
- Acht procent van de mannen bezit een brommer tegenover drie procent van de vrouwen. (CBS, 2016)

Mannen en hun belangen zijn ook in de waterwereld de baas

En ook: 93% van de beursgenoteerde bedrijven wereldwijd heeft een mannelijke CEO. En ook in Nederland geldt dat: Hier zijn er meer CEO's die Peter heten dan vrouwelijke CEO's. Nog een constatering: De helft van de wereldwijde broeikasgasuitstoot in 2023 was te herleiden naar slechts 36 bedrijven. Dat zijn ofwel bedrijven met mannelijke CEO's ofwel staatsbedrijven van regimes waarin mannen domineren of die exclusief uit mannen bestaan. Dan laat ik nog andere types bedrijven buiten beschouwing die bijvoorbeeld schadelijke stoffen op het oppervlaktewater lozen en anderszins niet circulair en schoon produceren. Deze bedrijven verdienen wel enorme smakken geld met hun activiteiten. Dat zijn dus gevestigde belangen die in de weg staan van noodzakelijke maatregelen tegen klimaatverandering én voor genderdiversiteit.

Hoe zit het in waterland Nederland?

Maar hoe doen we het dan zelf in Nederland met die gender-inclusieve aanpak in water? Ook hier zien we dat het grootste deel van de waterprofessionals man is (en dan ook wit), en dat vrouwelijke waterprofessionals vooral werkzaam zijn in "traditionele" vrouwendomeinen van communicatie, HR, juridische en facilitaire dienstverlening. En volgens mij zijn er ook meer mannelijke dan vrouwelijke hydrologen, en zijn er meer vrouwen te vinden onder de biologen en ecologen. Dus ook hier speelt die hiërarchie die de Wageningen-onderzoekers wereldwijd constateren.

En dat geldt ook voor de waterschapsbesturen, de gekozen volksvertegenwoordigers. In 2008 meldde Binnenlands Bestuur dat vrouwen bezetten ongeveer 11 procent van de posities in de waterschappen. Dat kan beter, vond de Nederlandse Vrouwenraad, en daarom startte een promotiecampagne. Het streven was om uiteindelijk 30 procent van de bestuursfuncties door vrouwen te laten bezetten.

Toenmalig dijkgraaf Sybe Schaap (van welk waterschap?) zei gezegd dat vrouwen minder egoïstisch zijn, minder scoringsdrang hebben en daardoor meer op resultaat gericht zijn dan mannen. “Ze zijn een toevoeging aan de besluitvorming en een wezenlijke verbreding van het bestuur.” van 20,7 procent in 2015 steeg het aandeel vrouwen in de Algemene Besturen naar 34 procent in 2023. Ook bij de geborgden zijn de mannen in de meerderheid. Terwijl hier juist direct kan worden gestuurd op een evenwichtige en diverse verdeling; de geborgden worden direct benoemd. Zeven waterschappen hebben geen enkele vrouwelijke geborgde. In twaalf waterschappen zit één vrouwelijke geborgde en in slechts twee waterschappen is de man-vrouwverhouding gelijk. In totaal is ruim een derde van de Dagelijks Bestuurders vrouw. Vijf (of 6?) van de 21 waterschappen hebben een vrouwelijke dijkgraaf.

Reizende expo Vrouw & Water

Er is dus nog een wereld te winnen, vandaar dat het meer dan terecht en noodzakelijk is dat Politica, Stem op een Vrouw en de Nederlandse Vrouwenraad het initiatief hebben genomen tot de reizende expositie Vrouw en Water die vanaf dit najaar in 21 steden in de stroomgebieden van de 21 waterschappen langskomt.

Nederlandse watervrouwen met impact

Ik wil graag afsluiten met het specifiek benoemen van enkele Nederlandse vrouwen die onderstrepen hoe belangrijk het is dat vrouwen (dat wil dus zeggen alle mensen die zich als vrouw identificeren) minstens evenredige invloed krijgen in zowel de waterschapsbesturen in Nederland als in de uitvoering, en niet alleen in Nederland natuurlijk.

Li An Phoa, filosoof en ecooloog. In 2018 wandelde Phoa de [Maas](#) af vanaf de bron tot de monding, bedoeld als oproep voor drinkbare rivieren.^[6] Deze tocht is het onderwerp van de documentaire-drieluik *De Boeddhistische Blik: Drinkbare Maas: voettocht van een vrouw met een missie*.^[7] In 2021 wandelde ze de [IJssel](#) af. In 2020 richtte Phoa de [stichting drinkable rivers](#) op.

Marjan Minnesma directeur en oprichter van [Stichting Urgenda](#), een organisatie voor innovatie en duurzaamheid. Procedeerde succesvol tegen de Nederlandse staat over de te beperkte inspanningen om de doelen van het Parijse Klimaatakkoord te halen. Stelde recent het plan LandInzicht op voor een circulaire en duurzame landbouw, waarmee ook de doelen van de Kaderrichtlijn Water (de Europese Waterwet) wél in zich kunnen komen.

En laten we naast al die lokale watervrouwen wereldwijd (ik heb vorig jaar bijvoorbeeld nog een aantal vrouwelijke directeuren van waterorganisaties en overheden mogen ontmoeten uit Colombia) niet **Greta Thunberg** vergeten die op piepjonge leeftijd met haar Schoolstrijd voor het Klimaat een enorme bewustwording op gang heeft gebracht.

Jessica den Outer jong milieujurist, pleit sinds 2017 voor de Rechten voor de Natuur en de belangen van toekomstige generaties. In 2019 erkend als een van de jongste experts op dit gebied binnen het Harmony with Nature-netwerk van de Verenigde Naties. Staat in de Top 3 van de Duurzame Top 100 van Trouw. Schreef het boek Rechten voor de Natuur.

Den Outer is bezig om de rivier de Maas de status van rechtspersoon te geven zodat vervuiling en andere schade aan de rivier beter kan worden aangepakt. En ook gaan er stemmen op voor de Noordzee en de rivieren de Dommel en het Merkske in Brabant en wat eerder al voor het Waddengebied. Belangrijke inspiratiebron voor Jessica was Ecuador waar in 2008 in de rechten van Pachamama (de natuur) in de grondwet erkend werden. Nu kan iedereen vanuit Pachamama de aarde verdedigen als er besluiten tegen die natuur worden genomen.

Pachamama betekent in het Quecha, de taal van de oorspronkelijke bewoners van Ecuador, letterlijk Moeder Aarde. Een vrouw dus. Ze vertegenwoordigt de vruchtbaarheid van de aarde en de harmonie tussen mens en natuur. Pachamama inspireert mensen om in harmonie met de natuur te leven en de aarde te respecteren. En dat is misschien wel naast alle redenen die ik heb genoemd, de belangrijkste reden waarom vrouwen minstens evenveel invloed moeten krijgen als het over water gaat als mannen.

Dank jullie wel voor jullie aandacht.

Veerle Slegers, 17 mei 2025